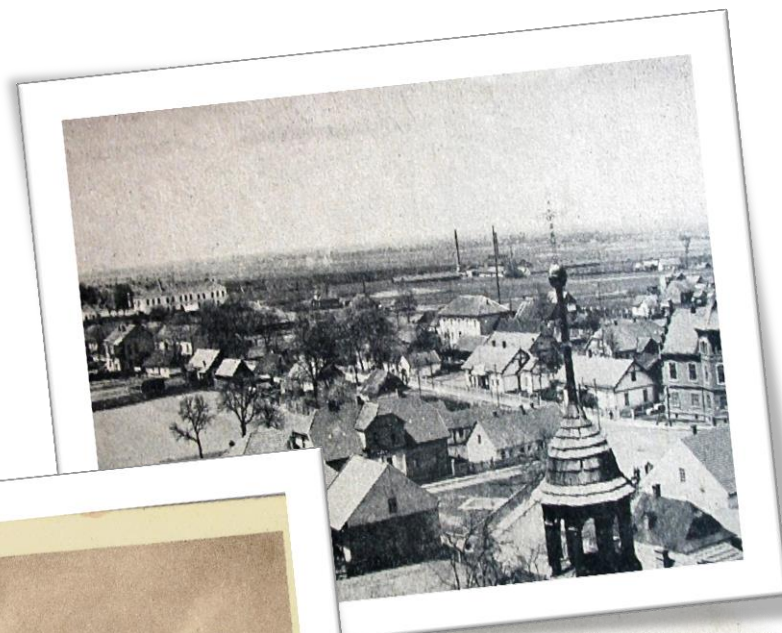

Klub Poszukiwaczy Historii Niepołomic

“Samorząd gminny jest najważniejszym i najszczytniejszym prawem obywatelskim”

Historia Samorządu

czyli spojrzenie na 150 lat lokalnej autonomii.

 BIBLIOTEKA
PUBLICZNA W NIEPOŁOMICACH
IM. TADEUSZA BIERNATA

lepsz
Niepołomice

Niepołomice **MIASTO
CZAS
i LUDZIE**

Krok pierwszy do samorządu
terytorialnego

Aspekt historyczny od I rozbioru Polski w 1772r.

- 1780-1790 Reformy cesarza Józefa II, tzw. józefińskie to min.:
- reforma administracji w kierunku centralizacji władzy
- wprowadzono język niemiecki
- jako tereny pod zamieszkanie dla przyszłych osadników przeznaczono głównie folwarki dóbr kameralnych

Z reform józefińskich powstaje osada w dobrach niepołomickich

Dowód:

- Nazwa polska wynikająca z historii lokalnej dała nazwę lokowanej osadzie józefińskiej
- Kolonie w pobliżu Bochni zakładano w dobrach kameralnych niepołomickich.
- Niepołomice były osadą rolniczą
- Powołaną w 1783 roku
- Z ludnością o przeważającej liczbie katolików

Krok drugi w kierunku samorządu
terytorialnego

to ustawa z dnia 5 III 1862r.

z Ustawy z dnia 5 III 1862 roku wynikają:

- Zasadnicze podstawy urządzenia Gminy
- Kwestia przynależności do Gminy (obywatelstwo)
- Brak informacji o przebiegu wyborów Gminnych
- Brak informacji co do wyboru Naczelników Gmin

F.

Ustawa z dnia 5. marca 1862

określająca

zasadnicze podstawy urzędnictwa gmin,

obowiązująca w Królestwie Czeskiem, w Królestwach Dalmacji, Galicji i Lodomerji z Księstwami Oświęcimskiem i Zatorskiem, i W. Ks. Krakowskiem, w Arcyksięstwach Austrii powyżej i poniżej Anizy, w Ks. górnym i dolnym Szlązku, Styrii, Karyntji i Krainie, w Salcburgskiem i na Bukowinie, w Margrabstwie Morawji, w uksiążęconem Hrabstwie Tyrolu wraz z Forarlbergiem, w uksiążęconem Hrabstwie Gorycji i Gradyse, w Margrabstwie Istrii i w mieście Tryjeście wraz z okręgiem jego.

Artykuł I.

Wszelka nieruchomości należeć musi do związku gminy miejscowej.

Wyjęte są od tego rezydencje, zamki i inne budynki wraz z należąciami do nich ogrodami i parkami, przeznaczone bądź na stałe pomieszkanie, bądź na czasowy pobyt Najj. Pana i Dworu cesarskiego.

Ustawa krajowa stanowi, czyli i pod jakimi warunkami wielka posiadłość gruntów (Obszar dworski) może być wyłączoną ze związku gminy miejscowej.

Atoli na wszelki sposób wyłączenie takowe pod tym tylko warunkiem miejsce mieć może, że wyłą-

obrębach własnymi (jej) siłami załatwionem i przeprowadzonem być może.

W myśl tego należą tu w szczególności:

1) Wolny zarząd majątku gminnego i spraw, odnoszących się do związku gminnego.

2) Piecza o bezpieczeństwo osób i własności.

3) Piecza o utrzymanie dróg gminnych, placów, mostów, również piecza o bezpieczeństwo i łatwość obrotu (ruchu) na drogach i wodach, oraz policja polowa.

4) Policja żywności, tudzież nadzór nad targami, mianowicie nadzór nad miarami i wagami.

5) Policja zdrowia.

6) Policja nad czeladzią i robotnikami, i wykonywanie regulaminu co do sług.

7) Policja obyczajności.

8) Rzec ubóstwa (sprawy ubogich) i opieka nad gminnymi zakładami dobroczynności.

9) Policja budownicza i ogniowa, tudzież utrzymanie porządku budowniczego, tudzież udzielanie policyjnych licencji budowania.

10) Wpływ, mający prawem być oznaczony, na szkoły pośrednie przez gminę utrzymywane, tudzież na szkoły ludowe, oraz piecza o zaprowadzenie, utrzymanie i uposażenie tychże z uwzględnieniem obowiązujących jeszcze praw patronatu szkół.

11) Tentowanie ugody między stronami, w sporze będącymi, przez mężów zaufania z gminy wybranych.

12) Prowadzenie dobrowolnych licytacji rzeczy ruchomych.

Z wyższych politycznych względów mogą pewne czynności policji miejscowej w pojedynczych gminach w drodze prawa przekazane być osobnym organom rządowym.

Krok trzeci w kierunku
samorządu terytorialnego

Autonomia galicyjska- 1866r.

Okres lat 60 XIX wieku – to szczególny moment w historii Austrii:

- Pierwsze powszechne wybory gminne w Kraju- 1867r.
- Uchwalenie Ustawy Gminnej /12 sierpnia 1866r./

A.

Ustawa z dnia 12go sierpnia 1866

obowiązująca w Królestwie Galicji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

o urządzeniu Gmin i o Ordynacji wyborczej dla Gmin.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wydaję na podstawie Ustawy z dnia 5. Marca 1862, l. 18. Dz. p. P, załączoną Ustawę gminną, i w związku z nią zostającą Ordynację wyborczą dla Gmin, i rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Niniejsza Ustawa gminna i w związku z nią zostająca Ordynacja wyborcza dla Gmin obowiązują wszystkie Gminy Mojego Królestwa Galicji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, wyjąwszy stołeczne miasto Lwów, miasto Kraków, i te Gminy, dla których osobne statuta wydane zostaną.

Art II.

Ustawa gminna i Ordynacja wyborcza dla Gmin wejdą w wykonanie po upływie 60 dni od dnia ich obwieszczenia.

Art. III.

Dopóki Reprezentacja powiatowa zaprowadzoną nie będzie, Wydział krajowy ma wykonywać prawa, Radzie powiatowej i Wydziałowi powiatowemu Ustawą gminną zastrzeżone.

Art. IV.

Przeprowadzenie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Wiedeń dnia 12. Sierpnia 1866.

Franciszek Józef m. p.

Belcredi.

Z najwyższego polecenia:

Bernard kawaler de Meyer.

Biblioteka UMCS syg.

K.1160/56/3128

Władza wykonawcza czyli Zwierzchność:

Dział III. §§. 17—20.

7

Skład Zwierzchności gminnej.

§. 18.

Zwierzchność gminna składa się z Naczelnika Gminy (Burmistrza, Wójta), i przynajmniej z dwóch Radnych, jemu przydanych (assesorów, przysiężnych).

Gdzie tego rozmiar czynności i stosunki wymagają, może Rada gminna liczbę assesorów lub przysiężnych odpowiednio powiększyć, wszakże o tyle tylko, ażeby ich liczba trzeciej części liczby Radnych nie przewyższyła.

Członkowie Zwierzchności gminnej należą także do Rady gminnej, i są objęci w liczbie jej członków.

Wybór Zwierzchności gminnej.

§. 19.

Naczelnika Gminy, tudzież assesorów lub przysiężnych wybiera Rada gminna z grona swojego.

Zastępcę naczelnika Gminy wybiera Rada gminna z grona assesorów lub przysiężnych.

Bliższe postanowienia w tej mierze zawiera Ordynacja wyborcza dla Gmin.

do Rady gminnej, i są objęci w liczbie jej członków.

Członkowie Zwierzchności gminnej należą także do Rady gminnej.

Gdzie tego rozmiar czynności i stosunki wymagają, może Rada gminna liczbę assesorów lub przysiężnych odpowiednio powiększyć, wszakże o tyle tylko, ażeby ich liczba trzeciej części liczby Radnych nie przewyższyła.

Wybór Zwierzchności gminnej.

Bliższe postanowienia w tej mierze zawiera Ordynacja wyborcza dla Gmin.

- W Niepołomicach wybrano radę składającą się z 24 członków a z pośród Radnych, pierwszego Naczelnika gminy Jakóba Bystrowskiego.
- Naczelnik składał przysięgę cesarzowi na wierność i posłuszeństwo, realizował podjęte uchwały, zarządzał.
- Kadencja członków trwała 3 lata, z możliwością ponownego wyboru. Radnymi mogli zostać mężczyźni, którzy ukończyli 24. rok życia. Dopuszczona była możliwość głosowania męża za żonę, oraz ojca za swoje dzieci. Nieumiejący czytać i pisać mogli wyrażać swoją wolę ustnie.

AMN
I

N-1.

9

Uchwała Gminna.

Wobec Gminny wraz z Radnymi na dniu 21 sierpnia 1892. uchwalili, aby się niżej podano na cieżkich łach lub polach jako też na łąkach i rogazego białej pasty. Wtedy się powożąc na obcych łach białej pasty lub karmy pasty a karmy schwytaną roztarzoną, wice do utrudnienia karmy po dwa litry: karmy. Takie se stworzy Wzrost Gminnygo roztarzone się, wady niżej się się powożąc po obcych gruntach trawy siana, wrescie schwytaną osobą karmy osoba karmy ma karmy 25 centów. - Podjęcie takich nowych robotnic w Gminie paszenie białej jako po miłośrach takich i po ściarniach tej samej karmy podlegać karmy. - Wzrostem żadnym białej jako też i białej po obcych gruntach i łach nie wolno pasty. upowarniaci są Polacy i polowy do cmyr opy samej wyminie. Wzrost Gminnygo karmy 5° Maja 1892.

Jakub Dystrowski Przewodny Gminy
Karimierz Bistrzyca zastępcą Przewodnego Gminy
J. Józef Kutrakowski Radny
Wojciech Biedrzyga Radny
Józef Biedrzyga

Stanisław Głuchowski

Stanisław Głuchowski

Józef Biedrzyga

Somax Grochot

Janusz Grochot

Władysław Głuchowski

Schaya Głuchowski

Jakub Wójcik

XXX Paweł Sulejowski radny

XX Józef Sulejowski

pr. m. Gminny

Okres Międzywojnia

W latach 20-tych w Urzędzie Miejskim zatrudnieni byli: Naczelnik Gminy, trzech pracowników umysłowych oraz trzech fizycznych.

Biuro Urzędu Miasta i Gminy dysponowało jedną maszyną do pisania, dwoma liczydłami, bibularzem. W latach 30-tych, XX wieku tytuł Naczelnika został zastąpiony tytułem burmistrza.

Do wybuchu II Wojny światowej stan personelu Urzędu Gminy zwiększył się jeszcze o trzy osoby. Wyposażenie biura Urzędu zostało wzbogacone o ręczny powielacz.

Stanisław Japa

PO Naczelnika
(1915 - 1921)

Naczelnik gminy
(1925 - 1927, 1930 - 1932)

Burmistrz Niepołomic
(1932 - 1934)

Władysław Pikulski

Burmistrz Niepołomic
(1934 - 1945)

